

**ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ЕПИСКОП
КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“**

С Т А Н О В И Щ Е

относно научните трудове и учебната дейност

на

д-р Севджихан Ахмедова Еюбова, преподавател в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, участник в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в област на висшето образование 3.

Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Възрастова и педагогическа психология), обявен от Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, за нуждите на катедра “Технологично обучение, професионално образование и предучилищна и начална училищна педагогика” (ДВ, бр.20/10.03.2020 г.)

Изготвил становището:

Валери Стоилов Стоянов

Професор по професионално направление 3.2. Психология, доктор на науките

Варна * 2020

1. Общо представяне на получените материали по конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент”, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Възрастова и педагогическа психология), е обявен от Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, за нуждите на катедра “Технологично обучение, професионално образование и предучилищна и начална училищна педагогика” (ДВ, бр.20/10.03.2020 г.)

Становището е възложено по решение на Научното жури, определено със Заповед № РД-16-067 от 10.07.2020 г. на Ректора на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“.

Единствен кандидат по конкурса е д-р Севджихан Ахмедова Еюбова от Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Подадените документи отговарят на основните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Д-р Севджихан Ахмедова Еюбова предлага 28 броя научни трудове във връзка с конкурса, както следва:

1. Хабилизационен труд – монография: „Еюбова, С. (2020). Скрининг за аутизъм в ранното детство. Шумен: УИ "Епископ Константин Преславски", ISBN 978-619-201-398-1“

2. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 27 бр., от които 9 в съавторство, а 3 от тях са на английски език.

Представените по конкурса научни трудове са извън трудовете, посочени в автореферата на дисертацията за присъждане на образователната и научна степен „доктор” и се приемат за оценка.

С представените за участие в конкурса научни трудове, придобитата ОНС „доктор” и забелязаните цитирания, д-р Севджихан Ахмедова Еюбова отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент”, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, съгласно Приложение към чл. 1а, ал. 1 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България (Ново - ДВ, бр. 56 от 2018 г., в сила от 06.07.2018 г.) - Минимални национални изисквания към научната, преподавателската и/или художественотворческата или спортната дейност на кандидатите за придобиване на научна степен и за заемане на академичните длъжности „главен асистент“, „доцент“ и „професор“ по област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология.

2. Данни за кандидата

Образователният профил и натрупаният професионален опит от д-р Севджихан Еюбова, както в системата на висшето образование като преподавател, така и извън нея, са съзвучни с изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент” по професионално направление 3.2. Психология (Възрастова и педагогическа психология), съгласно чл. 53, ал. (1), т. 1 и т. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Севджихан Еюбова е магистър и доктор по психология. Има необходимия опит като преподавател и ръководител в сферата на висшето образование, както и опит от работата си като клиничен психолог.

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

Научната продукция на д-р Севджихан Еюбова, с която участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент”, отговаря на изискванията за представяне на

научни трудове и има принос за трансфериране на съвременните научни и научно-приложни постижения в областта на психологията на развитието и тяхното преподаване във висшето училище.

Хабилитационният труд, с който Севджихан Еюбова кандидатства по конкурса е: „Еюбова, С. (2020). Скрининг за аутизъм в ранното детство. Шумен: УИ "Епископ Константин Преславски", ISBN 978-619-201-398-1.“

Монографията е издадена от университетското издателство на Шуменския университет, има двама хабилирани рецензенти и хабилиран научен редактор.

Монографията на Севджихан Еюбова е посветена на изключително актуален и значим социален проблем. Ако в началото на ХХ-ти век аутизмът е рядко заболяване и темата не е част от професионалното базово обучение на различните групи специалисти, които имат отношение към тази група нарушения, днес имаме все повече нужда от системни знания по проблема. Аутизъм или „нарушенията от аутистичния спектър“ са термини за група комплексни разстройства на развитието с начало в ранното детство. Тези нарушения се свързват със затруднения в социалните взаимодействия, вербалната и невербалната комуникация, както и стереотипни, повтарящи се поведения и ограничени интереси.

В тази връзка Севджихан Еюбова си поставя значима цел, а именно, „...да се представят възможностите за специфичен за аутизъм скрининг в ранното детство в България, като бъдат съобразени нормативната уредба и наличните ресурси – специалисти, инструменти за скрининг и методология за работа с родители.“ (с.7).

Постигането на целта е трасирано чрез десет логично обосновани задачи. Централната идея, която защитава авторът на монографията е, че скринингът за аутизъм в ранното детство е процедура, при която експертната на специалистите по отношение на нарушенията в детското развитие и знанията на родителите относно собственото им дете, се срещат и обединяват в усилието за постигане на по-добро качество на живот и максимално развитие на психичния потенциал на детето. На основата на методологично издържани емпирични изследвания, представени в монографията, се предлага специфичен за аутизма скрининг, чрез ревизираната версия на инструмента M-CHAT R/F. Според автора на монографията, което напълно подкрепям, участието на родителите в скрининга, както и ролята им при идентифицирането на ранните поведенчески маркери, свързани с клиничната картина на аутизма, е ключово.

Монографията на д-р Севджихан Еюбова е цялостен и завършен научен труд, посветен на конкретен актуален проблем, който обстойно и систематично е анализиран. Налице е ярка и логично обоснована авторова позиция. Постигнати са значими теоретични и практико-приложни приноси. Представеният семейно-ориентиран подход и описаните добри практики за ефективна комуникация с родителите, съдържа полезни насоки за пряката работа на общопрактикуващи лекари, педиатри, медицински сестри в яслени групи, психолози, логопеди, специални педагози, учители в детски градини и други специалисти, които практикуват в сферата на ранната интервенция.

В представените по конкурса от д-р Севджихан Ахмедова Еюбова статии се анализират емпирични изследвания и се представят концепции, посветени на: проблеми, свързани с професионалното изпепеляване и детерминантите му за специфични извадки; възможности за използването на съвременните мобилни технологии за подобряване на емоционалното развитие на децата; възможностите на тези технологии за първоначален скрининг за нарушения от аутистичния спектър; проблеми на емоционалното и когнитивното развитие на децата; използването на конкретни инструменти за психодиагностика на психическото развитие на децата за български културни условия.

Резултатите от тези изследвания имат принос за обогатяване на съвременните знания в психологията на развитието и за практико-приложните цели на специалистите, които работят „на терен“.

В представените по конкурса научни трудове не съм забелязал плагиатство. Литературни източници по моя оценка са ползвани коректно.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Трудно ми е да дам оценка за преподавателската дейност на д-р Севджихан Ахмедова Еюбова поради факта, че работим в различни висши училища. Представената обаче информация от университета показва, че д-р Севджихан Еюбова е уважаван както от студентите, така и от колегите си преподавател.

Личните ми впечатления за д-р Севджихан Еюбова са от представянето ѝ на различни научни конференции в България и от обучението и в докторантура в кат. „Психология“ на ВСУ „Ч. Храбър“, в която по това време бях преподавател. Севджихан Еюбова правеше впечатление със своята много добра теоретична и методологична подготовка, с уменията си добре да презентира емпиричните си проучвания и да анализира резултатите от тях, да участва в научни дискусии и изразява аргументирано тезите си. Това са много ценни качества за един хабилитиран преподавател и предпоставка за осъществяване на качествен учебен процес. В такъв смисъл, Шуменският университет „Епископ Константин Преславски“ би спечелил от назначаването на д-р Севджихан Еюбова на академичната длъжност „доцент“.

5. Обобщено представяне на научните и научно-приложните приноси на кандидата

Приносите в научните трудове на д-р Севджихан Еюбова могат най-общо да бъдат систематизирани като формулиране на идеи, концепции и подходи в сферата на психологията на развитието и особено за ранната детска възраст.

В по-конкретен вид научните и научно-приложните приноси на д-р Севджихан Ахмедова Еюбова се свеждат до следното:

1. Направен е задълбочен, системен анализ за същността на нарушенията от аутистичния спектър, възможностите за специфичен за аутизма скрининг в ранното детство в България, съобразени с нормативната уредба и наличните ресурси - специалисти, инструменти за скрининг, както и е разработена и апробирана методология за работа с родителите.

(Вж. публикации № 1, 2.14, 2.15, 2.19, 2.23 и 2.26 от списък приложен от кандидата)

2. Аргументирани са, чрез серия от емпирични изследвания в 21 административни области в България, предимствата от въвеждането на специфичен за аутизма скрининг в ранното детство, като част от национална програма за скрининг на общото развитие на децата у нас.

(Вж. публикация №1 от списък приложен от кандидата)

3. Направен е критичен, систематизиран преглед на диагностичните възможности на най-използваните инструменти за специфичен скрининг за нарушения от аутистичния спектър в ранното детство – CHAT, Q-CHAT, Q-CHAT 10, M-CHAT, M-CHAT R/F, PREAUT, ESAT, CESDD.

(Вж. публикации №1, 2.14 и 2.23 от списък приложен от кандидата)

4. Създадено е мобилно приложение за специфичен за аутизма скрининг на основата на пилотно проучване и психометрични данни за надеждност и валидност за български културни условия на инструмента „M-CHAT R/F“.

(Вж. публикации № 1 и 2.15 от списък приложен от кандидата)

5. Обосновано е използването на два функционални модела за ефективна комуникация на нежелани новини – SPIKES и Safe Cross Code, въз основа на анализ на

результатите относно предизвикателствата в практиката на специалистите при работа с деца с нарушения от аутистичния спектър и родителите им.

(Вж. публикация № 1 от списък приложен от кандидата)

6. Анализирани са различни аспекти от когнитивното и емоционалното развитие на съвременните деца в ранна детска възраст, предучилищна и начална училищна възраст, като получените резултати имат практико-приложна стойност.

(Вж. публикации № 2.3, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8, 2.9, 2.10, 2.12, 2.16, 2.17, 2.18 и 2.24 от списък приложен от кандидата)

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като имам предвид гореизложеното в становището, правя следните изводи свързани с кандидатурата на д-р Севджихан Ахмедова Еюбова, за заемана на академичната длъжност „доцент“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология:

1. Д-р Севджихан Ахмедова Еюбова отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, съгласно Приложение към чл. 1а, ал. 1 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

2. Има натрупан професионален опит като преподавател и изследовател в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „доцент“.

3. Предлага за рецензиране научна продукция със значими научни и практико-приложни приноси.

Всичко това ми дава основание за **положителна** оценка за д-р Севджихан Ахмедова Еюбова, като кандидат за академична длъжност „доцент“.

В тази връзка препоръчам на Научното жури да предложи по реда определен в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, д-р **Севджихан Ахмедова Еюбова** да бъде избрана за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.2. Психология (Възрастова и педагогическа психология).

29.07.2020 г.

гр. Варна

Изготвил становището:

проф. д.н. Валери Стоянов

